

IANUARIE 1943

UNU

Martți

— Alo, scumpete! Ce-ai acolo? Ceva pentru mine?

Mă opresc, pentru că soldatul are un chip tânăr și frumos, pentru că în tonul vocii are o scânteie de umor și pentru că pot să bag mâna-n foc că m-ar face să râd într-o după-amiază la cinema.

Mint.

Mă opresc fiindcă soldatul ar putea fi un contact util, fiindcă ar putea să-mi facă rost de lucruri pe care nu le mai putem obține, pentru că sertarele servantei lui sunt probabil pline cu șiruri întregi de batoane de ciocolată și cu șosete care n-au vârfulurile găurite.

Nici asta nu-i adevărat.

Însă uneori ignor adevărul adevărat, pentru că e mai ușor să pretind că iau deciziile din motive raționale. E mai ușor să mă prefac că am de ales.

Mă opresc pentru că uniforma lui e verde. Țasta-i unicul motiv. Pentru că uniforma lui e verde și asta înseamnă că n-am încotro.

— Cam multe pachete pentru o fată așa drăguță.

Olandeza lui are un ușor accent, dar mă surprinde că vorbește atât de fluent. Unii din Poliția Verde nu știu

deloc limba și se enervează când noi nu vorbim nemțește cursiv, ca și cum ar fi trebuit să ne pregătim toată viața pentru ziua când ne-au invadat.

Opresc bicicleta, dar nu cobor de pe șa.

— Cred că am fix câte pachete pot să am.

— Ce e în ele?

Se apleacă peste ghidon și-și trece ușor mâna peste coșul legat în față.

— Nu-i așa că ți-ar plăcea să vezi? Nu-i așa că ți-ar plăcea să-mi desfaci toate pachetele?

Chicotesc și-mi plec genele, ca să nu-și dea seama cât de mult am exersat replica asta. Așa cum stau, rochia mi s-a ridicat deasupra genunchilor, iar soldatul observă. E o rochie bleumarin, deja mai strâmtă decât s-ar cădea să fie, cu tivul destrămat și veche de câțiva ani – de dinainte de război. Îmi mișc ușor greutatea, ca poala să urce și mai sus, până la jumătatea coapsei cu piele de găină.

Această interacțiune ar fi mai neplăcută dacă el ar fi mai bătrân, dac-ar avea riduri, dac-ar avea dinți pătați ori o burtă revărsată. Ar fi mai neplăcută, dar tot așa aș flirta cu el. Am făcut-o de nenumărate ori.

Se apleacă mai mult înspre mine. În spatele lui, Herengracht este nămolos și pute a pește. I-aș putea da un brânci în canal și-aș putea ajunge la jumătatea drumului spre casă pe rabla mea de bicicletă second-hand, înainte ca el să iasă din apă. Îmi place să mă joc așa în gând cu orice polițai verde care mă oprește. Cum să te pedepsesc, cât de departe ajung până mă prinzi?

— Asta-i o carte pe care i-o duc mamei acasă. Arăt cu degetul primul pachet, ambalat în hârtie. Iar aici sunt cartofii pentru cină. Țasta-i puloverul pe care l-am ridicat de la remaiat.

— *Hoe heet je?* mă descoase el.

Vrea să-mi afle numele și întreabă firesc, neprotocolar, așa cum un băiat sigur pe el ar intra în vorbă la o petrecere cu o fată cu dinții proeminenți, ceea ce e un lucru bun, pentru că-mi convine să se intereseze mai mult de mine decât de pachetele din coșul meu.

— Hanneke Bakker.

Aș minți, dar nu are niciun rost, acum că toți suntem obligați să avem o carte de identitate la noi.

— Dar pe tine cum te cheamă, soldat?

El își umflă pieptul când îi spun „soldat“. Cei tineri încă își iubesc la nebunie uniformele. Când se mișcă, surprind o sclipire de aur în jurul gâtului.

— Și în medalion ce ai? îl întreb.

Zâmbetul i se șterge și mâna îi alunecă la pandativul atârnat chiar sub guler. Medalionul de aur, în formă de inimă, probabil conține fotografia unei fete rumene în obraji, care, acolo în Berlin, i-a promis că-i va rămâne fidelă. Întrebarea e riscantă, dar totul se va termina cu bine dacă am dreptate.

— O poză a mamei tale? Sigur te iubește mult dacă ți-a dăruit un lănțișor atât de frumos.

Se îmbujorează în timp ce-și ascunde lănțugul sub gulerul apretat.

— E poza surorii tale? îl presez eu. A cățelușului tău?

Trebuie să menții un echilibru delicat, să recurgi la proporția perfectă de naivitate. Vorbele trebuie să aibă suficientă inocență ca să nu-l înfurie, dar și să fie destul de tăioase ca să prefere să scape de mine decât să mă țină acolo și să mă interogheze despre ce duc în coș.

— Nu te-am mai văzut până acum, îi spun. Ești zilnic la post pe strada asta?

— N-am timp de fetișcane prostuțe ca tine. Du-te acasă, Hanneke.

Când mă îndepărtez pedalând, ghidonul meu tremură imperceptibil. În principiu, i-am spus adevărul despre pachete. Primele trei conțin într-adevăr o carte, un pulover și câțiva cartofi. Dar sub cartofi sunt cârnați în valoare de patru cupoane, cumpărați pe cartela unui om mort, mai jos sunt un ruj și loțiuni, achiziționate pe cartela altui mort, iar sub ele țigări și alcool, luate cu banii pe care domnul Kreuk, șeful meu, mi i-a dat anume pentru asta. Nimic nu-mi aparține.

Mai toată lumea ar spune că lucrez pe piața neagră, în schimbul subteran, ilicit, de bunuri. Eu prefer să mă consider o găsitoare. Găsesc diverse. Găsesc suplimente de cartofi, carne și untură. La început găseam și zahăr și ciocolată, dar cu astea a mers mai greu în ultimul timp și le obțin doar din când în când. Găsesc ceai. Găsesc șuncă. Bogătanii din Amsterdam rămân durdulii datorită mie. Găsesc lucrurile de care am fost obligați să ne lipsim – asta dacă nu știm unde să le căutăm.

La ultima întrebare pe care i-am pus-o soldatului – dacă noul lui post este pe strada asta – aș fi vrut să primesc un răspuns. Pentru că, dacă de-acum va fi santinela acestui colț, va trebui să iau în considerare fie să mă arăt prietenoasă, fie să-mi schimb traseul.

Prima livrare în dimineața asta este la domnișoara Akkerman, care locuiește cu bunicii ei într-o clădire veche de jos, de lângă muzeu. Pentru domnișoara Akkerman sunt loțiunile și rujul. Săptămâna trecută a fost parfumul. Nu mai cunosc multe femei pentru care lucrurile astea să conteze în continuare atât de mult, dar ea speră, mi-a mărturisit odată, ca iubitul ei s-o ceară de nevastă înaintea zilei ei de naștere, iar oamenii cheltuiesc parale bune din motive și mai stranii.

Ea îmi deschide ușa având părul ud, prins în agrafe. Mai mult ca sigur, are o întâlnire cu Theo diseară.

— Hanneke! Intră până-mi caut portmoneul.

Întotdeauna găsește un pretext ca să mă invite în casă. Presupun că se plictisește aici în timpul zilei, singură cu bunicii, care vorbesc prea tare și miros a varză.

În casă e penumbră și aer stătut. Bunicul domnișoarei Akkerman stă la măsuța de luat micul dejun – pot să-l văd prin ușa deschisă de la bucătărie.

— Cine-i la ușă? strigă el.

— E o livrare, bunicule, îi răspunde domnișoara Akkerman peste umăr.

— Cine?

— E pentru mine.

Se întoarce înapoi spre mine și coboară vocea.

— Hanneke, trebuie neapărat să m-ajuti. Theo vine la noi diseară să-i întrebe pe bunici dacă mă lasă să mă mut în apartamentul lui. Trebuie să mă hotărâsc cu ce să mă îmbrac. Stai pe loc, să-ți arăt opțiunile.

Nu mă pot gândi la nicio rochie care i-ar face pe bunici să aprobe plecarea ei la iubit înainte de căsătorie, chiar dacă știu că n-ar fi prima oară când războiul ăsta face niște oameni tineri să respingă tradițiile.

Când domnișoara Akkerman se întoarce în foaier, mă prefac că analizez cele două rochii aduse de ea, dar de fapt trag cu ochiul la ceasornicul de pe perete. N-am timp de socializare. După ce-i spun s-o poarte pe cea gri, o îndemn să ia pachetele pe care le țin în mână de când am ajuns:

— Astea-s pentru tine. Vrei să verifici dacă totul e în regulă?

— Sunt sigură că e bine. Stai la o cafea?

Nu-mi bat capul să întreb dacă e vorba de cafea adevărată. Unicul mod în care ar putea avea cafea adevărată

este dacă i-aș fi adus-o eu, dar eu nu i-am adus, așa că dacă zice că are, înseamnă că are de fapt ghindă sau vreascuri măcinate. Erzaț.

Totodată, nu rămân din același motiv pentru care nu accept repetata ofertă a domnișoarei Akkerman de a-i spune Irene. Nu vreau să confunde relația asta a noastră cu una de prietenie. Pentru că nu vreau să creadă că dacă într-o zi nu poate plăti, nu contează.

— Nu pot. Mai am de livrat ceva înainte de prânz.

— Ești sigură? Poți mânca aici – tocmai mă duceam să pregătesc mâncarea – și apoi ne-am putea gândi cum să-mi aranjez părul pentru diseară.

Stranie relație am eu cu clienții! Ei cred că suntem camarazi. Cred că suntem legați de secretul că întreprindem ceva ilegal împreună.

— Întotdeauna iau masa acasă, cu părinții, zic eu.

— Firește, Hanneke, spune ea stânjenită că a insistat prea mult. Atunci, pe curând.

Afară e înnorat și mohorât, iarnă de Amsterdam, în timp ce merg cu bicicleta pe străzile noastre înguste și aleatorii. Amsterdam a fost construit pe canale. Olanda, țara, este numai șes, chiar sub nivelul oceanului, iar fermierii care au rânit la ea cu secole în urmă au construit o rețea elaborată de canale, ca să nu se înece oamenii în Marea Nordului. Un bătrân profesor de istorie de-al meu obișnuia să illustreze această frântură din trecutul nostru cu zicala populară: „Dumnezeu a creat Lumea, dar olandezii au creat Țările de Jos.“ O rostea cu mândrie, dar pentru mine fraza era și un avertisment: „Nu te baza pe cineva să vină să te salveze. Suntem absolut singuri aici, jos.“

La șaptezeci și cinci de kilometri spre sud, la începutul ocupației, acum doi ani și jumătate, avioanele germane

au bombardat Rotterdamul, ucigând nouă sute de civili și distrugând o mare parte din arhitectura orașului. După încă două zile, infanteria germană a intrat în Amsterdam. Acum trebuie să le suportăm prezența, dar am reușit să ne păstrăm clădirile. O tranzacție neavantajoasă. În zilele astea, toate tranzacțiile sunt neavantajoase, mai puțin în cazul în care, asemeni mie, te pricepi să ajungi adesea de partea profitabilă a afacerii.

Următoarea mea clientă, doamna Janssen, locuiește la o scurtă distanță de mers cu bicicleta, într-o casă mare, albastră în care-a trăit pe vremuri cu soțul și cei trei fii, până când unul dintre fii s-a mutat la Londra, altul a ajuns în America și al treilea, mezinul familiei, a ajuns pe linia frontului olandez, unde au fost omorâți două mii de soldați de-ai noștri atunci când au încercat, în van, să apere granițele, iar țara a fost învinsă în numai cinci zile. Nu mai vorbim prea mult despre Jan.

Mă întreb, totuși, dacă se afla în preajma lui Bas în timpul invaziei.

Acum mă întreb asta mai tot timpul, încercând să refac în gând ultimele minute de viață ale băiatului pe care l-am iubit. Era cu Bas, ori Bas a murit singur?

Soțul doamnei Janssen a dispărut luna trecută, exact înainte ca ea să-mi devină clientă, și n-am întrebat niciodată mai mult despre asta. Poate că lucra ilegal pentru Rezistență, sau doar a fost surprins în locul greșit la momentul nepotrivit, sau poate că nu e mort deloc și-și bea ceaiul de după-amiază cu fiul său din Anglia, dar nu-i treaba mea, oricum ar sta lucrurile. Doamnei Janssen i-am furnizat doar câteva lucruri. L-am cunoscut puțin și pe fiul ei, Jan. A fost un copil-surpriză, născut cu două decenii după frații săi, când soții Janssen erau deja gârboviți și cărunți. Jan era un băiat simpatic.

Astăzi, aici, decid că se prea poate ca Jan să fi fost lângă Bas când nemții ne-au luat cu asalt țara. Astăzi, aici, voi crede că Bas n-a murit singur. E un gând mai optimist decât îmi permit în mod normal.

Doamna Janssen mă așteaptă în ușa, ceea ce mă enervează, pentru că, dac-ai fi un soldat german cu misiunea de a observa lucruri suspecte, ce-ai crede despre o bătrânică care așteaptă o fată ciudată pe bicicletă?

— Bună dimineața, doamnă Janssen. Nu trebuia să stați aici, afară, pentru mine. Ce mai faceți?

— Bine! strigă ea de parcă ar da o replică dintr-o piesă, atingându-și nervos bucele albe scăpate din coc.

Părul ei e întotdeauna strâns în coc, iar ochelarii îi alunecă întruna pe nas; hainele ei mă fac mereu să mă gândesc la o draperie sau la o sofa.

— Nu intri?

— N-am găsit atâția cârnați câți ați fi vrut, dar am câțiva, îi spun după ce mi-am legat bicicleta și ușa a fost închisă în spatele nostru.

Se mișcă încet; acum umblă cu baston și rar mai iese din casă. Mi-a spus că folosește bastonul de la moartea lui Jan. Nu știu dacă are vreo suferință fizică sau pur și simplu a frânt-o jalea, făcând-o să șchiopăteze.

Înăuntru, camera din față pare mai spațioasă decât în mod normal și-mi ia un moment ca să mă dumiresc de ce. De obicei, între vitrina cu porțelanuri și fotoliu există un *opklapbed*, un pat micuț care arată ca un corp de bibliotecă, dar care poate fi rabatat și întins când vine un oaspete. Presupun că l-a făurit domnul Janssen, căci el a făcut toate mobilele din casa lor. Eu și mama obișnuiam să trecem prin fața atelierului lui de mobilă și să admirăm obiectele aranjate din vitrină, dar niciodată nu ne-am permis să cumpărăm ceva. Nu-mi dau seama unde a dispărut

opklapbed-ul. Dacă doamna Janssen l-a vândut atât de repede după dispariția soțului, înseamnă că e deja strâmtorată, dar nu-mi voi permite să fac din asta o problemă a mea, decât în cazul în care nu mă poate plăti.

— Cafea, Hanneke?

În fața mea, doamna Janssen dispăre în bucătărie, așa că o urmez. Am de gând să-i refuz oferta, dar ea a pregătit deja două cești și farfurioare scumpe de porțelan albastru cu alb, celebrul stil din orașul Delft. Masa e solidă, din lemn de arțar.

— Am aici cărnații, dacă doriți să...

— Mai târziu, mă întrerupe ea. Mai târziu. Întâi ne bem cafeaua, cu un *stroopwafel*, și tăifăsuim.

Lângă ea se află o cutie de tablă prăfuită, cu miros de pământ. Boabe de cafea adevărată. Mă întreb de câtă vreme le păstrează. Și vafele, de altfel. Oamenii nu-și folosesc rațiile de făină pentru produse de patiserie fanteziste; le folosesc pentru pâine. Mai mult, nu le folosesc pentru a hrăni tinerele furnizoare de pe piața neagră, dar iat-o pe doamna Janssen turnându-mi cafea într-o ceașcă de porțelan și punând deasupra un *stroopwafel*, în așa fel încât cele două vafe se înmoaie la abur și siropul zaharisit dinăuntru se prelinge pe margini.

— Stai jos, Hanneke.

— Nu mi-e foame, mint eu, dar stomacul mă dă de gol cu un ghiorăit.

Îmi este foame, dar nu știu de ce devin agitată în fața acestor *stroopwafel*, în fața insistenței doamnei Janssen de a mă face să stau jos, în fața ineditului întregii situații. Oare a sunat la Poliția Verde și le-a promis să le predea o lucrătoare de pe piața neagră? O femeie suficient de disperată ca să vândă *opklapbed*-ul soțului s-ar preta la un astfel de lucru.